

DOI: 10.32347/2786-7269.2025.12.193-206

УДК: 324(438):328(4):341.171

к.п.н., доцент **Гербут Н.А.**,

gerbut.na@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0001-9776-3386

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПОЛЬЩА МІЖ ЦЕНТРОМ І ПЕРИФЕРІЄЮ ЄС: ВИБОРИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ (2004–2019) ЯК ІНДИКАТОР ІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ

У контексті європейської інтеграції ключові важелі впливу все ще залишаються в руках держав Західної Європи, тоді як країни Центральної та Східної Європи лише виконують ухвалені рішення. Периферійне положення Польщі в європейському просторі значною мірою обумовлене її історичним досвідом, зокрема територіальним поділом та тривалим перебуванням за «залізною завісою».

У статті аналізуються вибори до Європейського парламенту в Польщі (2004–2019) з точки зору оцінки її євроінтеграційного курсу. Результати виборів до ЄП показують, що упродовж аналізованого періоду європейська тематика не була домінантною у польському політичному дискурсі. Лише у 2019 році спостерігалось значне зростання явки, що свідчило про збільшення суспільного інтересу до європейської політики та її впливу на національний порядок денний. Хоча підтримка членства Польщі в ЄС залишається стабільно високою, суспільство розділене щодо рівня інтеграції та ступеня впливу європейських інституцій на національну політику. Політичні еліти країни одночасно прагнуть посилити інтеграцію з ЄС та зберегти незалежність у прийнятті ключових національних рішень.

Досвід Польщі є цінним для України, яка нині перебуває на шляху євроінтеграції. Польський приклад демонструє, що інтеграція до ЄС — це не лише політичне рішення, а довготривалий процес адаптації з усіма його викликами. Аналіз польського кейсу дає можливість оцінити потенційні сценарії розвитку євроінтеграційного курсу України та перспективи її включення до політичного центру ЄС.

Ключові слова: Польща; Європейський Союз; вибори; парламент; Європейський парламент; євроінтеграція; центр ЄС; периферія ЄС.

Постановка проблеми. В межах європейської інтеграції ключові центри ухвалення рішень залишаються зосередженими в руках західноєвропейських держав, тоді як країни Центральної та Східної Європи переважно адаптуються до вже визначених політичних курсів [1]. Хоча Польща, як одна з найбільших

країн Центрально-Східної Європи, має значний вплив в рамках Союзу, її роль все ж залишається обмеженою в порівнянні з традиційними лідерами ЄС, такими як Німеччина чи Франція. Євроінтеграційний шлях Польщі демонструє, що членство в ЄС може спричинити виклики як внутрішньополітичного характеру, так і у відносинах із Брюсселем через розбіжності в поглядах щодо європейської політики [2]. Таким чином, після вступу до ЄС перед Україною стоятиме проблема подолання структурної нерівності в межах Союзу та розширення власних можливостей впливу на загальноєвропейську політику.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що, з огляду на офіційне надання Україні у 2022 році статусу країни-кандидата на вступ до ЄС, досвід Польщі, яка приєдналася до ЄС у 2004 році та проходить складний шлях адаптації до європейських інституцій і пошуку власної ролі в інтеграційному проєкті, набуває особливого значення. Перспектива членства України в ЄС означає не лише необхідність виконання політичних та економічних критеріїв, а й формування стійкої суспільної та політичної підтримки європейської інтеграції. Вибори до Європейського парламенту є своєрідним індикатором ставлення суспільства до європейських процесів, рівня політичної мобілізації та особливостей національного дискурсу щодо місця країни в ЄС. Аналіз виборів до ЄП в Польщі дозволяє зрозуміти, як змінювалося сприйняття євроінтеграції серед населення та політичних еліт, які виклики виникали перед державою та які стратегії використовували партії у виборчих кампаніях. Це, зі свого боку, дасть розуміння можливих сценаріїв розвитку політичних процесів після вступу України до ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання положення країн Центральної та Східної Європи в системі «центр-периферія» Європейського Союзу розглядається в контексті політичних, економічних та інституційних аспектів європейської інтеграції.

Б. Пішотта у своїх роботах аналізує розвиток партійних систем ЦСЄ, висвітлюючи перехід від поділу комунізм/антикомунізм до нового розмежування між проєвропейськими та євроскептичними силами. Вона розглядає традиційний поділ «центр-периферія» у ширшому контексті: національному (етнічні меншини vs державні інститути), регіональному (ЄС vs країни-члени) та глобальному (СРСР vs його колишні сателіти) [1; 3]. Є.С. Серенсен (2022) аналізує загострення політичних розколів у Європі, що включає напругу між Вишеградською групою та ядром ЄС (Франція, Німеччина, Брюссель) [4]. Г. Паскарю, Г. Дреган і О. Стенгачю досліджують економічні аспекти нової структурної диференціації в ЄС [5].

Більшість наукових праць аналізують тенденції політичної динаміки в аспекті системи «центр-периферія» ЄС, проте не враховують такий індикатор,

як вибори до Європейського парламенту [6]. Ця стаття має на меті заповнити цю прогалину, пропонуючи детальний аналіз виборів до Європарламенту, що відбулися за період 2004–2019 рр., як показника змін у євроінтеграційному дискурсі Польщі.

Метою даного дослідження є аналіз євроінтеграційного курсу Польщі через призму виборів до Європейського парламенту (2004–2019 рр.).

Методи дослідження. Для розгляду виборчих процесів та позиції Польщі в ЄС як цілісної системи взаємопов'язаних елементів застосовано системний аналіз. Для зіставлення результатів виборів у різні роки (2004 р., 2009 р., 2014 р., 2019 р.) використано порівняльний метод. Контент-аналіз використовувався для аналізу публікацій, політичних програм та офіційних заяв політиків, що дозволило виявити ключові тенденції в політичному курсі Польщі на різних етапах євроінтеграції. Також застосовано метод кейс-стаді для глибокого вивчення конкретних випадків політичних рішень та виборчих кампаній, що мали значний вплив на європейську політику Польщі.

Виклад основного матеріалу. На тлі глобальних викликів, таких як геополітична нестабільність, економічні кризи та посилення популістських рухів Європейський Союз стикається із дефіцитом спільних ідей, що зумовлено, зокрема, його соціально-політичним та економічним поділом на центр та периферію. Центр визначають як високо розвинений, з ефективними політичними інституціями та значним впливом на органи ЄС, а також із багаторічним досвідом наднаціональної інтеграції. Традиційно сприймається нормою, що держави Західної Європи зберігають ключові важелі впливу, а країни Центральної та Східної Європи залишаються здебільшого реципієнтами рішень, а не їх творцями [2].

Після вступу Польщі до ЄС її місце у структурі європейської інтеграції ще й досі залишається невизначеним, оскільки політичні еліти продовжують балансувати між прагненням до глибокої інтеграції та захистом національного суверенітету. Країна мала всі можливості стати активним гравцем у європейській політиці, однак значну частину цього періоду витратила на внутрішні політичні суперечки та перманентну критику діяльності ЄС. Це призвело до її маргіналізації в ухваленні стратегічних рішень [2; 4]. Таким чином, наприкінці першої чверті XXI століття Польща все ще знаходиться між двома шляхами: інтеграцією в ядро ЄС або ж закріпленням на його периферії.

Процес вступу Польщі до ЄС, що відбувався під впливом концепції «повернення до Європи» після падіння комуністичного режиму, супроводжувався економічною нестабільністю та слабкістю демократичних і державних інституцій. [7, с. 225]. Польща прагнула якнайшвидшої модернізації, щоб подолати свою маргіналізацію та інтегруватися до більш динамічної

частини Європи. У польському дискурсі сформувався уявлення про «комплекс неповноцінності», зумовлений повільнішими темпами економічного розвитку та відчутним розривом у рівні модернізації порівняно з «цивілізованою» Західною Європою [8, с. 219]. Нестабільність позиції Польщі в Європі значною мірою зумовлювалася її історичним досвідом територіального поділу, а також тривалим перебуванням країни за «залізною завісою» поза межами Західної Європи. Усвідомлення свого периферійного статусу породило у поляків невпевненість щодо значущості своєї культури. У той час, як Польща залишалася під впливом СРСР, Західна Європа сприймалася як символ процвітання, свободи, недосяжної мрії та ідеалу, до якого варто прагнути [8, с. 230-235].

Ідея вступу до ЄС користувалася широкою підтримкою серед польського суспільства. Це яскраво підтвердив референдум про членство, що відбувся в червні 2003 року, коли 77,5% поляків висловилися за приєднання до Євросоюзу. Важливим аспектом було те, що провідні політичні партії та рухи, попри ідеологічні розбіжності, демонстрували єдність у підтримці євроінтеграції та закликали громадян голосувати за цей курс. Високий рівень суспільного та політичного консенсусу щодо європейського вибору відображав прагнення Польщі повернутися до європейської спільноти та стати повноправним учасником західного демократичного простору [9].

Поряд із наративом про «повернення додому – до європейської родини», у Польщі існують конфліктні дискурси, в яких ЄС сприймається як загроза національному суверенітету та незалежності країни. Значного поширення набув націоналістичний наратив, що зображує Польщу як жертву історичного тиску з боку Німеччини та Росії, підкреслюючи її героїчну боротьбу за свободу. З цієї точки зору Європа не сприймається як природний союзник, а радше як потенційна загроза для суверенітету держави, що потребує захисту. [10, с. 79-80].

В інших польських дискурсах Європа постає як боржник перед Польщею за її роль моста між Сходом і Заходом, а також як форпост, що захищає вільну, демократичну Європу від «східного варварства», тобто від Росії. Цим підкреслюється приналежність Польщі до європейської спільноти [7, с. 323].

Вибори до Європейського парламенту слугують своєрідним індикатором визначення місця країни в європейському інтеграційному просторі. Закон про вибори до Європейського парламенту в Польщі залишається майже незмінним з 2004 року. Депутати обираються в 13 виборчих округах, а вибори організують виборчі комітети (*komitety wyborcze*), які можуть представляти партії, коаліції або незалежні громадські комітети, створені за підтримки щонайменше однієї тисячі виборців. Для реєстрації списку кандидатів в окрузі комітет має зібрати

десять тисяч підписів виборців. Якщо цей поріг подолано в щонайменше семи округах, комітет автоматично отримує право балотуватися по всій країні. Щоб претендувати на мандати, партії та громадські комітети повинні набрати мінімум 5% голосів, а коаліції – 8%. Фактично, лише ті комітети, які змогли зареєструвати списки в усіх округах, мають реальні шанси на представництво. Кількість мандатів у кожному окрузі не фіксована, а визначається після виборів залежно від явки виборців у конкретному окрузі [11].

Європейські питання відігравали дуже другорядну роль на європарламентських виборах 2004 року. Політична партія «Ліга польських родин» відродила своє старе гасло референдуму «Вчора Москва, сьогодні Брюссель», а «Самооборона», описуючи свій підхід як «єврореалістичний», закликала до повного перегляду умов вступу і виходу з ЄС. Однак більшість партій не робили жодних спроб надати виборцям чіткий вибір щодо майбутньої траєкторії розвитку ЄС, а питання ЄС були майже повністю затьмарені внутрішніми та іншими неєвропейськими зовнішньополітичними темами, наприклад такими, як участь Польщі в конфлікті в Іраку. Винятком була, мабуть, партія «Право і справедливість», яка підготувала досить детальну програмну заяву, в якій виклала бачення щодо ЄС, зокрема пропозицію запровадження значних бюджетних трансфертів від багатших до бідніших країн [12].

Явка на виборах до Європарламенту 2004 року відобразила другорядність європейського питання для польських виборців. Вона становила лише 20,9%, що є другим найнижчим показником серед країн ЄС [13]. Виборча кампанія 2004 року була надзвичайно стриманою і не змогла привернути увагу громадськості. Частково це було пов'язано з тим, що в той час Польща була охоплена кризою, пов'язаною з формуванням уряду і спекуляціями щодо можливості дострокових парламентських виборів, внаслідок чого основні партії хотіли зберегти свої сили і надали виборам до Європарламенту дуже низький пріоритет. Наприклад, «Громадянська платформа» фактично формально згорнула свою кампанію за тиждень до виборів.

Схожа ситуація спостерігалася і під час виборів 2009 року. Попри те, що напередодні голосування відносини між Польщею та ЄС набули особливої ваги через гострі дебати навколо Лісабонського договору, основна увага виборчих кампаній партій знову зосередилася на внутрішніх питаннях. Європейська тематика не була повністю відсутня – цього разу питання взаємин Польщі з ЄС отримало більше уваги, ніж під час кампанії 2004 року. Однак це не призвело до суттєвої конкуренції між партіями щодо бачення майбутнього ЄС чи ролі Польщі в європейському проєкті. Натомість головною лінією суперництва стало те, хто зможе найефективніше представляти польські національні інтереси в інституціях ЄС, що знайшло відображення у партійних програмах.

Лише невеликі праворадикальні євроскептичні партії, такі як «Права Республіка» (Prawica Rzeczypospolitej, PR), консервативно-католицька «Лібертас» та радикально-консервативний ліберальний «Союз реальної політики» (Unia Polityki Realnej, UPR), відкрито заявляли про свою позицію щодо майбутнього ЄС. Всі три партії виступали як проти Лісабонського договору, так і проти вступу Польщі до євросони [12]. Попри зростання явки у 2009 році до 24,5%, цей показник залишався одним із найнижчих у ЄС, посідаючи третє місце з кінця [13].

Більшість експертів передбачали, що вибори до Європарламенту 2014 року зосередяться переважно на питаннях внутрішньої політики. Однак у лютому ситуація змінилася – ескалація кризи в Україні, яка з геополітичних причин завжди відігравала важливу роль у польській політиці, суттєво вплинула на зміст виборчої кампанії. Головними темами стали питання безпеки, зокрема в контексті ЄС.

Прем'єр-міністр Д. Туск, лідер «Громадянської платформи», активно використовував українське питання, позиціонуючи свій уряд як ключового гравця у формуванні міжнародної реакції на кризу. Він також пов'язував цю проблему з майбутнім європейської інтеграції, заявляючи, що євроскептичні партії, зокрема «Право і справедливість», яка тоді перебувала в опозиції, фактично грають на руку Росії, сприяючи тому, щоб великі європейські держави розвивали двосторонні відносини з Москвою. Туск наголошував, що короткострокові національні інтереси великих держав ЄС часто суперечать інтересам Польщі, тому закликав до спільної позиції ЄС у відносинах з РФ. Крім того, він намагався привернути увагу до ідеї створення енергетичного союзу ЄС, представивши його як важливий елемент безпеки. «Право і справедливість» намагалася змістити фокус кампанії на внутрішню політику, пов'язуючи питання національної безпеки з соціально-економічними проблемами. Однак ці зусилля були лише частково успішними – міжнародна тематика залишалася домінантною. Водночас партія намагалася підірвати довіру до «Громадянської платформи» як гаранта безпеки, стверджуючи, що уряд Туска частково відповідальний за українську кризу. Європейська проблематика також активно обговорювалася у медіапросторі завдяки скандальним заявам лідера «Конгресу нових правих» Я. Корвіна-Мікке. Він відзначився радикальними висловлюваннями, зокрема стверджував, що половина тодішніх членів Європейської комісії має бути заарештована та обіцяв підірвати ЄС зсередини, перетворивши його інституції на бордель [14].

У 2014 році явка знову дещо знизилася по зрівнянню з виборами 2009 року - до 23,8% [13]. Це означає, що поляки продовжували оцінювати проблеми ЄС та міжнародну політику через призму внутрішньої політики.

Уряд, сформований партією «Право і справедливість», виступав проти розширення повноважень ЄС за рахунок держав-членів і наполягав на посиленні ролі національних парламентів у процесі ухвалення рішень. Попри постійні конфлікти з політичним істеблїшментом ЄС щодо окремих питань, євроскептицизм не відігравав значної ролі у виборчій кампанії до Європарламенту 2019 року. Партія намагалася пом'якшити напруженість у відносинах з європейськими інституціями та демонструвала рішучу підтримку подальшого членства Польщі в ЄС, підкреслюючи його важливість для зовнішньої політики країни. Водночас «Право і справедливість» позиціонувала себе як прихильниця реформ у ЄС, виступаючи за зміцнення єдиного ринку, посилення прикордонного контролю, боротьбу з ухиленням від сплати податків і створення нового антимонопольного органу на рівні ЄС [15].

Політична партія «Право і справедливість» намагалася уникати відкрито євроскептичної риторики, остерігаючись, що ліберально-центристська опозиція може перетворити вибори до Європарламенту на фактичний референдум щодо подальшого членства Польщі в ЄС. Опозиційні сили стверджували, що постійні конфлікти правлячої партії з європейськими інституціями можуть наблизити Польщу до виходу зі складу Союзу. З огляду на високу підтримку членства в ЄС серед поляків, питання «полекзиту» було потенційно небезпечним для провладних політиків. У підсумку майже всі основні опозиційні партії об'єдналися у «Європейську коаліцію» (Koalicja Europejska, KE) – виборчий альянс, створений спеціально для участі у виборах до Європарламенту, очолюваний «Громадянською платформою». До нього увійшли «Демократичний лівий альянс», «Польська селянська партія» (Polskie Stronnictwo Ludowe, PSL) та ліберальна група «Сучасна» (Nowoczesna). Зважаючи на ідеологічну різноманітність учасників, коаліція намагалася сформулювати єдину програму, а її передвиборча стратегія будувалася навколо меседжу «великий вибір» (wielki wybór). Опозиція представляла ці вибори як вибір між поверненням Польщі до активної ролі в європейській політиці та продовженням курсу правлячої партії, який, на її думку, підірвав міжнародний авторитет країни, поставив під загрозу доступ до фондів ЄС і, зрештою, майбутнє членство Польщі в Євросоюзі [16].

Втім, Європейській коаліції не вдалося зробити вибори до Європарламенту 2019 року референдумом щодо можливого «полекзиту». Президент Європейської комісії Жан-Клод Юнкер в інтерв'ю газеті Rzeczpospolita заявив, що, незалежно від результатів осінніх парламентських виборів 2019 року, Польща не залишить ЄС, навіть якщо перемогу здобуде «Право і справедливість» [17]. Водночас зусилля владної партії, спрямовані на те, щоб запевнити поляків у своїй відданості подальшому членству Польщі в

ЄС, також виявилися результативними. Наприклад, опитування, проведене в травні 2019 року соціологічним агенством Kantar, показало, що лише 38% респондентів вважали, що політика партії «Право і справедливість» може призвести до виходу Польщі з ЄС, тоді як 58% не погоджувалися з цим [18].

Під час виборчої кампанії «Право і справедливість» порушувала єдине євроскептичне питання – вступ Польщі до єврозони. Як і раніше, партія наполягала, що перехід на євро має відбутися лише після того, як економіка країни, рівень життя та заробітні плати зрівняються з найрозвиненішими державами ЄС, зокрема Німеччиною. На її думку, передчасне запровадження євро може спричинити зростання цін і погіршення добробуту громадян [18].

Оскільки громадяни Польщі була категорично проти переходу на євро, прихильники політичної партії «Право і справедливість» неодноразово намагалися представити «Європейську коаліцію» як рішучого прихильника запровадження євро. Дійсно, лідер «Громадянської платформи» Г. Схетин виступав з пропозиціями приєднатися до єдиної валюти. Деякі члени «Європейської коаліції», зокрема партія «Сучасна», виступали за якнайшвидший перехід Польщі на єдину європейську валюту. Водночас «Громадянська платформа» та інші учасники альянсу займали більш стриману позицію, що призвело до відсутності єдиного підходу до цього питання. У результаті коаліція не виробила спільної позиції щодо запровадження євро і публічно не артикулювала її під час виборчої кампанії до Європарламенту у 2019 році [19].

Натомість виборчий альянс «Конфедерація» (Konfederacja), до складу якого увійшли радикальні націоналісти, прихильники вільного ринку, євроскептики та соціал-консерватори, зайняв жорстко євроскептичну позицію. Один із його лідерів охарактеризував ідеологічну платформу групи гаслом: «Ми не хочемо євреїв, гомосексуалістів, абортів, податків і ЄС», що викликало значний резонанс у суспільстві [20].

Варто зазначити, що до «Конфедерації» входили не лише радикальні євроскептики, такі як «Національний рух» (Ruch Narodowy, RN), але й поміркованіші критики ЄС, зокрема колишні члени «Кукіз'15» (Kukiz'15)— правочентристського руху, який виступав за реформування Євросоюзу, а не вихід Польщі з його складу.

Щоб приховати внутрішні розбіжності, «Конфедерація» зосередилася на критиці «Права і справедливості», звинувачуючи її у нібито нездатності протистояти тиску з боку США та Ізраїлю щодо виплати Німеччиною репарацій за втрати Польщі у Другій світовій війні. Альянс заявляв, що правляча партія та уряд не спроможні ефективно захищати національні інтереси [21].

Виборча кампанія «Кукіз'15» проходила під гаслом «Польща в Європі, Європа для Польщі», що чітко демонструвало підтримку подальшого членства Польщі в ЄС та орієнтацію на його реформування зсередини. У своїй критиці ЄС лідер руху Павел Кукіз наголошував на необхідності відновлення рівноправного статусу всіх держав-членів та розширення механізмів прямої демократії. Зокрема, він виступав за запровадження онлайн-голосування та обов'язкових референдумів у процесі ухвалення ключових рішень у межах Союзу [22; 23].

Вибори до Європейського парламенту у травні 2019 року відбувалися на тлі активної політичної боротьби в Польщі, оскільки вже восени на країну чекали парламентські вибори, які багато аналітиків називали найважливішими з часів падіння комунізму. Усвідомлюючи їхню значущість, основні політичні партії розглядали європейські вибори не лише як змагання за представництво в ЄС, а й як важливий етап мобілізації електорату.

Цей підхід значною мірою змінив сприйняття виборів до Європарламенту: кампанія велася з високою інтенсивністю, активно висвітлювалася у ЗМІ та суттєво впливала на суспільний дискурс щодо ролі Польщі в ЄС. Як наслідок, явка виборців досягла рекордних 45,7%, що значно перевищувало всі попередні показники та свідчило про зростання зацікавленості у європейських справах.

Попри те, що «Право і справедливість» перебувала при владі, вона здобула історично високий результат – 45,4% голосів, випередивши «Європейську коаліцію», яка отримала 38,5% [24, с.192].

Соціологічні опитування свідчать, що, попри розкол, який вносять політичні партії своїми суперечливими позиціями щодо європейської інтеграції, підтримка членства Польщі в ЄС серед населення залишається стабільно високою. Наприклад, у 2022 році 92% респондентів висловилися за перебування країни в європейській спільноті, що стало рекордним показником. Водночас найнижчий рівень підтримки ЄС серед поляків було зафіксовано у 2013 році, коли цей показник становив 72%. У 2024 році частка прихильників європейської інтеграції склала 77%, тоді як 17% висловилися проти.

Щодо питання обмеження суверенітету, то у 2024 році 21% респондентів вважали, що членство в ЄС спричиняє надмірне втручання Брюсселя у внутрішні справи Польщі. Крім того, 15% опитаних вказали на необхідність адаптації національного законодавства до права ЄС та його верховенство над польським законодавством як один із недоліків інтеграції [25].

Висновки. Вибори до Європарламенту показали, що європейська тематика має периферійне значення у внутрішній політиці Польщі. Упродовж кількох виборчих циклів ключові партії переважно зосереджувалися на внутрішньополітичних питаннях, а не на стратегічному баченні майбутнього

ЄС. Лише окремі події, зокрема криза в Україні у 2014 році, можуть тимчасово підвищити значущість європейської тематики у виборчих кампаніях. Результати виборів демонструють стабільну підтримку Польщею членства в ЄС, але разом із тим відображають розкол у суспільстві щодо ступеня інтеграції. Одні політичні сили наголошують на перевагах перебування в європейському просторі, інші — на ризиках посилення впливу Брюсселя на національну політику. Таким чином, вибори до ЄП демонструють, що місце Польщі в європейському політичному просторі ближче до периферії, ніж до центру.

Досвід Польщі є цінним для України, яка прагне вступити до ЄС, адже він демонструє, що процес європейської інтеграції не завершується моментом вступу, а є тривалим шляхом політичного, економічного та суспільного пристосування. Україна, як і Польща після 2004 року, зіткнеться з викликами, пов'язаними із конкуренцією за вплив у європейських структурах, адаптацією законодавства і балансуванням між прагненням до інтеграції та захистом національних інтересів.

Список джерел

1. Pisciotta B. Exit, Voice and Loyalty: Europeism and Euroscepticism in Eastern and Central European Party Systems. *Revista Euro Latinoamericana de Análisis Social y Político (RELASP)*. 2020. № 1. С. 55–65.
2. Niedźwiecki A. Between the Centre and the Periphery of European Integration? Ten Years of Polish Membership in the European Union. *Polish Political Science Yearbook*. 2014. № 43. С. 122–140.
3. Pisciotta B. The Center-Periphery Cleavage Revisited: East and Central Europe from Postcommunism to Euroscepticism. *Nationalism and Ethnic Politics*. 2016. № 22. С. 193–219.
4. Sörensen J.S. *Splitting Europe: The EU, Russia, and the West*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2021. 242 p.
5. Pascariu G.C., Drăgan G., Stângaciu O.A. Integration and Trade Specialization in Central and Eastern European Countries: Towards a New Core-Periphery Structural Differentiation? *Journal for Economic Forecasting*. 2019. №3. С. 148–169.
6. Гербут Н.А., Попов О.Д. Абсентеїзм на виборах до Європейського парламенту: досвід для України в контексті європейської інтеграції. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип.72. С. 34-41.
7. Góra M., Mach Z. *European Stories: Intellectual Debates on Europe in National Contexts*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 423 p.
8. Törnquist-Plewa B. *The Meaning of Europe: Variety and Contention Within and Among Nations*. Oxford: Berg, 2002. 258 p.
9. European Union Candidate Countries: 2003 Referenda Results. September 26, 2003. URL:

https://www.everycrsreport.com/files/20030926_RS21624_7b4adfe763b7a99e6d0a9dbc048d8916b20affc2.pdf. (дата звернення: 12.01.2025).

10. Risse T. *A Community of Europeans? Transnational Identities and Public Spheres*. Ithaca: Cornell University Press, 2010. 287 с.

11. Jak głosować w polsce. Wybory-europejskie : веб-сайт. URL: <https://www.wybory-europejskie.eu/jak-glosowac/polska>. (дата звернення: 15.12.2024).

12. Paczeński A. Eurosceptyzizm polskich partii politycznych – ile w tym przekonania, a ile pragmatyzmu? *Politeja*. 2015. Vol. 33, №1. P. 177-200. URL: <https://journals.akademicka.pl/politeja/article/view/2406/2166>. (дата звернення: 12.12.2024).

13. European election results. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/turnout/>. (дата звернення: 5.01.2025).

14. Osinski J., Pytlik B. Wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce. *Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace*. 2016. №3. С. 11–39.

15. Mateusz Morawiecki: Piątka dla Europy (02.05.2019). Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/swiat/art9361691-mateusz-morawiecki-piatka-dla-europy>. (дата звернення 22.01.2025).

16. Wroński P. Koalicja Europejska przedstawiła plan na wybory. Kosiniak-Kamysz: «Wybierzcie fajterów, nie hucpiarzy» (04.04.2019). *Gazeta Wyborcza*. URL: <http://wyborcza.pl/7,75398,24616303,koalicja-europejska-przedstawiaplan-na-wybory-kosiniak-kamysz.html>. (дата звернення: 25.01.2025).

17. Bielecki J. Juncker: Kaczyński nie chciał się ze mną spotkać (19.04.2019). Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/swiat/art1359931-juncker-kaczynski-nie-chcial-sie-ze-mna-spotkac>. (дата звернення: 2.05.2025).

18. Fidziński M. Sondaż: Większość Polaków nie wierzy w polexit. Polityka PiS nie doprowadzi do wyjścia Polski z UE (23.05.2019). *Gazeta.pl*. URL: <http://next.gazeta.pl/next/7,151003,24808450,sondaz-wiekszosc-polakow-nie-wierzyw-polexit-polityka-pis.html>. (дата звернення: 3.01.2025).

19. Kolanko M.W kampanii stawka dużo większa niż mandaty (15.04.2019). Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/polityka/art9379211-w-kampanii-stawka-duzo-wieksza-niz-mandaty>. (дата звернення: 20.12.2024).

20. Fijołek M. Co oznaczają deklaracje Schetyny ze szczytu EPP w Helsinkach? Lider Platformy odkrył kilka kart (09.11.2018). *wPolityce*. URL: <https://wpolityce.pl/polityka/420378-co-oznacza-deklaracje-schetyny-ze-szczytu-epp-whelsinkach>. (дата звернення: 15.12.2024).

21. Kolanko M. Wybory do PE: Skrajności Konfederacji (21.05.2019). Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/polityka/art9340891-wybory-do-pe-skrajnosci-konfederacji>. (дата звернення: 8.01.2025).

22. Program Kukiz/15: Strategia zmiany dla Europy. URL: <http://kukiz15.org/program/europejsk.i> (дата звернення: 8.01.2025).

23. Kukiz P. Gdybym został prezydentem, rzucilibym się do Wisły. TVP.Info. URL: <https://www.tvp.info/41996362/kukiz-gdybym-zostal-prezydentem-polski-chyba-rzucilibym-sie-do-wisly>. (дата звернення: 9.01.2025).
24. The European Parliament Election of 2019 in East-Central Europe: Second-Order Euroscepticism / ed. by V. Hloušek, P. Kaniok. 2020. Cham: Springer Nature Switzerland AG. 297 p.
25. Czy Polacy chcą pozostać w UE? 2024. URL: <https://www.pap.pl/aktualnosci/czy-polacy-chca-pozostac-w-ue-najnowszy-sondaz-cbos>. (дата звернення: 9.01.2025).

PhD in Political Science, Associate Professor **Nadiia Herbut**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

POLAND BETWEEN THE CENTER AND THE PERIPHERY OF THE EU: ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT (2004–2019) AS AN INDICATOR OF THE INTEGRATION COURSE

In the context of European integration, the key levers of influence remain in the hands of Western European states, while the countries of Central and Eastern Europe merely implement the decisions made. Poland's peripheral position within the European space is largely shaped by its historical experience, including territorial divisions and prolonged isolation behind the «Iron Curtain».

This article analyzes the elections to the European Parliament in Poland (2004–2019) in terms of assessing its European integration course. The results of the EP elections indicate that throughout the analyzed period, European issues did not dominate the Polish political discourse. Only in 2019 was there a significant increase in voter turnout, reflecting growing public interest in European politics and its impact on the national agenda. While support for Poland's EU membership remains consistently high, society is divided over the level of integration and the extent of influence of European institutions on national politics. The country's political elites simultaneously seek to deepen integration with the EU while maintaining independence in making key national decisions.

Poland's experience is valuable for Ukraine, which is currently on its path toward European integration. The Polish case demonstrates that integration into the EU is not merely a political decision but a long-term adaptation process with numerous challenges. Analyzing Poland's experience allows for an assessment of potential scenarios for Ukraine's European integration course and its prospects for inclusion in the EU's political core.

Keywords: Poland; European Union; elections; parliament; European Parliament; European integration; center of the EU; periphery of the EU.

REFERENCES

1. Pisciotta B. Exit, Voice and Loyalty: Europeism and Euroscepticism in Eastern and Central European Party Systems. *Revista Euro Latinoamericana de Análisis Social y Político (RELASP)*. 2020. № 1. C. 55–65. {in English}.
2. Niedźwiecki A. Between the Centre and the Periphery of European Integration? Ten Years of Polish Membership in the European Union. *Polish Political Science Yearbook*. 2014. № 43. C. 122–140. {in English}.
3. Pisciotta B. The Center-Periphery Cleavage Revisited: East and Central Europe from Postcommunism to Euroscepticism. *Nationalism and Ethnic Politics*. 2016. № 22. C. 193–219. {in English}.
4. Sörensen J.S. *Splitting Europe: The EU, Russia, and the West*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2021. 242 p. {in English}.
5. Pascariu G.C., Drăgan G., Stângaciu O.A. Integration and Trade Specialization in Central and Eastern European Countries: Towards a New Core-Periphery Structural Differentiation? *Journal for Economic Forecasting*. 2019. №3. C. 148–169. {in English}.
6. Herbut N.A., Popov O.D. Absenteyizm na vyborakh do Yevropeys'koho parlamentu: dosvid dlya Ukrayiny v konteksti yevropeys'koyi intehratsiyi. Aktual'ni problemy polityky. 2023. Vyp. 72. S. 34–41. {in Ukrainian}.
7. Góra M., Mach Z. *European Stories: Intellectual Debates on Europe in National Contexts*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 423 p. {in English}.
8. Törnquist-Plewa B. *The Meaning of Europe: Variety and Contention Within and Among Nations*. Oxford: Berg, 2002. 258 p. {in English}.
9. European Union Candidate Countries: 2003 Referenda Results. September 26, 2003. URL: https://www.everycrsreport.com/files/20030926_RS21624_7b4adfe763b7a99e6d0a9dbc048d8916b20affc2.pdf. {in English}.
10. Risse T. *A Community of Europeans? Transnational Identities and Public Spheres*. Ithaca: Cornell University Press, 2010. 287 c. {in English}
11. Jak głosować w polsce. Wybory-europejskie : веб-сайт. URL: <https://www.wybory-europejskie.eu/jak-glosowac/polska>. {in English}.
12. Pacześniak A. Eurosceptyzym polskich partiipolitycznych – ile w tymprzekonania, a ile pragmatyzmu? *Politeja*. 2015.Vol. 33, №1. P. 177-200. URL: <https://journals.akademicka.pl/politeja/article/view/2406/2166>. {in English}.
13. European election results. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/turnout/>. {in English}.
14. Osinski J., Pytlik B. Wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce. *Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace*. 2016. №3. C. 11–39. {in English}.

15. Mateusz Morawiecki: Piątka dla Europy (02.05.2019). Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/swiat/art9361691-mateusz-morawiecki-piatka-dla-europy>. {in English}.
16. Wroński P. Koalicja Europejska przedstawiła plan na wybory. Kosiniak-Kamysz: «Wybierzcie fajterów, nie hucpiarzy» (04.04.2019). Gazeta Wyborcza . URL: <http://wyborcza.pl/7,75398,24616303,koalicja-europejska-przedstawiaplan-na-wybory-kosiniak-kamysz.html>. {in English}.
17. Bielecki J. Juncker: Kaczyński nie chciał się ze mną spotkać (19.04.2019). Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/swiat/art1359931-juncker-kaczynski-nie-chcial-sie-ze-mna-spotkac>. {in English}.
18. Fidziński M. Sondaż: Większość Polaków nie wierzy w poexit. Polityka PiS nie doprowadzi do wyjścia Polski z UE (23.05.2019). Gazeta.pl. URL: <http://next.gazeta.pl/next/7,151003,24808450,sondaz-wiekszosc-polakow-niewierzyw-poexit-polityka-pis.html>. {in English}.
19. Kolanko M. W kampanii stawka dużo większa niż mandaty (15.04.2019). Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/polityka/art9379211-w-kampanii-stawka-duzo-wieksza-niz-mandaty>. {in English}.
20. Fijołek M. Co oznaczają deklaracje Schetyny ze szczytu EPP w Helsinkach? Lider Platformy odkrył kilka kart (09.11.2018). wPolityce. URL: <https://wpolityce.pl/polityka/420378-co-oznacza-deklaracje-schetyny-ze-szczytu-epp-whelsinkach>. {in English}.
21. Kolanko M. Wybory do PE: Skrajności Konfederacji (21.05.2019). Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/polityka/art9340891-wybory-do-pe-skrajnosci-konfederacji>. {in English}.
22. Program Kukiz/15: Strategia zmiany dla Europy. URL: <http://kukiz15.org/program/europejski>. {in English}.
23. Kukiz P. Gdybym został prezydentem, rzuciłbym się do Wisły. TVP.Info. URL: <https://www.tvp.info/41996362/kukiz-gdybym-zostal-prezydentem-polski-chyba-rzucilbym-sie-do-wisly> {in English}.
24. The European Parliament Election of 2019 in East-Central Europe: Second-Order Euroscepticism / ed. by V. Hloušek, P. Kaniok. 2020. Cham: Springer Nature Switzerland AG. 297 p. {in English}.
25. Czy Polacy chcą pozostać w UE? 2024. URL: <https://www.pap.pl/aktualnosci/czy-polacy-chca-pozostac-w-ue-najnowszy-sondaz-cbos>. {in English}.